

MATERIÁLY

REGIONÁLNÍ EXKURZE PO ČESKÉ REPUBLICE A EXKURZE DO PRAHY V PREGRADUÁLNÍ PŘÍPRAVĚ UČITELŮ DĚJEPISU NA KATEDŘE HISTORIE PEDAGOGICKÉ FAKULTY MASARYKOVY UNIVERZITY

20 LET OD OBNOVENÍ EXKURZÍ NA KATEDŘE HISTORIE PDF MU¹

JIŘÍ MIHOLA

Practical knowledge in the form of regional excursions around the Czech Republic and as part of excursions to Prague and its surroundings, alternatively with a trip to Dresden, is an important part of training future history teachers at the Department of History of the Faculty of Education at Masaryk University. Complex excursions are most often realized, in some cases thematic excursions. Emphasis is placed on education for cultural and historical heritage. Excursions contribute to the consolidation and development of emotional ties to the discussed historical curriculum, enable easier reconstruction of historical events, and contribute to the development of patriotism and aesthetic feeling. During walks, excursions and other extracurricular forms of teaching, several teaching methods are applied, of which interview, explanation, demonstration, observation, individual work of individuals or groups, work with a plan and a map are of great importance. In recent years, the project method has become increasingly important. Practical knowledge through visits to museums, galleries, monuments, technical monuments, etc. and their inclusion in education is considered a very desirable and effective way to deepen students' knowledge, for students they are the best classroom. The excursion is also evaluated by the students of the Department of History as a very beneficial part of the preparation for the teaching profession.

Key words: Regional excursions – excursions to Prague – Department of History – Faculty of Education – practical knowledge – training of future teachers

¹ Odborné exkurze měly v minulosti na katedře historie své místo. Srovnej: JULÍNEK, S.: *Exkurzní činnost jako součást odborné a didaktické přípravy posluchačů historie*. Sborník prací Pedagogické fakulty Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně, svazek 107, řada společenských věd č. 12, s. 39–45. V polovině 90. let však zájem o exkurze upadl a několik let nebyly realizovány. Obnovil je autor tohoto článku, který je od jarního semestru 2000 jejich garantem a hlavním vedoucím.

Regionální dějiny jsou důležitou součástí dějepisného vyučování.² Přispívají k upevňování a rozvíjení citových vazeb k probíranému dějepisnému učivu, umožňují snadnější rekonstrukci historických dějů, v nemalé míře se podílí na rozvoji vlastenectví³ i estetického citění. Klasicky pojatá výuka dějepisu skrývá nebezpečí seznamování se s velkými historickými etapami a událostmi jakoby „za sklem“. Regionální dějiny napomáhají spojit tyto velké etapy a události s konkrétními lidskými příběhy a kapitolami z historie místa a regionu. Díky interpretaci dějin místa, v němž žáci žijí, je poznání historie mnohem „méně abstraktní“. Na zařazení regionálních dějin ve výuce dějepisu je v současnosti pamatováno také v *Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání*.⁴ Problémem, se kterým se dnes musí vyrovnávat mnoho učitelů, je však nedostatečná hodinová dotace předmětu dějepis. Výběr, pojetí, zařazení a rozsah regionálních dějin závisí na regionálním materiálu a především na osobnosti, odborných znalostech a tvůrčích schopnostech učitele. Praktickému poznávání přikládal velkou váhu již Jan Amos Komenský, v jehož projektech je cestování mnohokrát zahrnuto.⁵ Mimoškolní organizační formy vyučování žáky aktivizují, umožňují smyslové vnímání, rozvíjí pozorovací schopnosti a myšlení, vychovávají ke správnému vztahu k přírodě, kulturnímu dědictví, podílí se na prohlubování estetického citění, podporují vlastenectví, dávají k dispozici nenucený prostor k objasňování i procvičování učiva, jsou důležitým prostorem pro vytváření mezipředmětových vztahů.⁶ Dějepisné exkurze lze velmi dobře propojit s literární historií a místopisem.⁷ V neposlední řadě správně organizované vycházky, exkurze a výlety napomáhají mravní výchově a tělesnému zdraví mládeže.⁸ Vycházky, exkurze a výlety mají na českých školách dlouhou tradici a jsou důležitou součástí výchovně vzdělávacích programů nejen u nás, ale také ve většině evropských zemí.⁹ Už v 19. století byly realizovány tzv. celoškolní výlety, jejichž kořeny sahají snad až do raného novověku. Odehrávaly se v dubnu a květnu, studenti se svými profesory se vydávali do přírody za zpěvu a doprovodu veselé hudby.¹⁰ Výlety, vycházky a exkurze se začaly prosazovat až v devadesátých letech 19. století.

² Srovnej např.: VESELÝ, M. – HRUBÁ, M. (red.): *Regionální dějiny v dějepisném vyučování na českých a slovenských školách*. Sborník z konference konané 23.–24. listopadu 2005. Ústí nad Labem 2006. Zde jsou bohaté odkazy na další literaturu.

³ HRACHOVCOVÁ, M.: *Jaké možnosti poskytuje učitel RVP ZV v oblasti výchovy k vlastenectví*. Společenskovední předměty, září 2005, s. 12–16.

⁴ *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. Praha 2004, s. 35.

⁵ STEINER, M.: *Cestování v projektech Jana Amose Komenského*. In: Bobková, L. – Hrubá, M. (eds.): *Cesty a cestování v životě společnosti*. Ústí nad Labem 1997, s. 152–155. Autor zde ve vztahu k cestování a praktickému poznávání cituje především tato Komenského díla: *Labyrint světa a ráj srdce*, *Dvěře jazyků otevřené*, *Gentis felicitas (Šiště národa)*, *Orbis sensualium pictus*, *Obecná porada o nápravě věcí lidských*, *Pampaedia a Didactica magna*.

⁶ MORKES, F.: *Mezipředmětové vztahy v historii výuky*. In: Beneš, Z. (ed.): *Historie a škola IV*. Dějepis a mezipředmětové vztahy. Praha 2008; LABISCHOVÁ, D. – GRACOVÁ, B.: *Příručka ke studiu didaktiky dějepisu*. Ostrava 2008, s. 62–63.

⁷ KOVARÍK, P. – FRAJEROVÁ, B.: *Putování s knihou. Místopis české prózy*. Praha 2013.

⁸ K tomu podrobně: RYCHLOVSKÝ, M.: *Výchovná turistika (výlety a vycházky) na obecných a měšťanských školách. I. díl. Úvahy a zkušenosti*. Praha 1930, s. 15–22, 41–47.

⁹ RYCHLOVSKÝ, M.: c. d., s. 86–96; dále srovnej HEY, B.: *Exkursionen, Lehrpfade, alternative Stadterkundungen*. In: Bergmann, K. – Fröhlich, K. – Kuhn, A. – Rüsen, J. – Schneider, G. (hrsg.): *Handbuch der Geschichtsdidaktik*. Seelze-Velber 1997; též: *Die historische Exkursion. Zur Didaktik und Methodik des Besuchs historischer Stätten, Museen und Archive*. Stuttgart 1978; DABROWA, M.: *Szkolne wycieczki historyczne*. Warszawa 1975. Exkurze, vycházky a výlety žáků přibližují nebo alespoň zmiňují také dochované školní kroniky z doby Rakouska-Uherska, první republiky i mladších období. Nejnověji byla exkurzím a vycházkám věnována samostatná konference, jejímž výstupem je sborník ŠMERAL, J. (ed.): *Vyjděte ze školních světnic*. Přerov 2011.

¹⁰ Srovnej: ŘEZNIČKOVÁ, K.: *Študenti a kantoři za starého Rakouska. České střední školy v letech 1867–1918*. Praha 2007, s. 86–97.

Nadřazenými školskými orgány byly podporovány, přesto nebyly zdaleka všude samozřejmostí, mimo jiné i proto, že pořádání těchto akcí bylo velmi náročné pro pedagoga. Od začátku byla důležitým atributem vycházek, výletů a exkurzí didaktická hodnota. Studenti pod vedením svého učitele realizovali různá přírodopisná pozorování, geografická měření, orientaci na mapách, k dějepisu se vztahovalo především poznávání blízkých i vzdálených památek. Pojem exkurze explicitněji vyjadřoval akci směřující k návštěvě různých institucí – muzeí, archivů, továren apod. Výlety, vycházky a exkurze byly nejčastěji pěší, studenti při nich často urazili 20–30 km a to v běžném oblečení a botách.¹¹

Komparaci proměn a specifík vycházek, výletů a exkurzí na jednotlivých školách umožňují kroniky, které je v různé míře podrobnosti zachycují. Praktické poznávání mělo své místo i ve výuce dějepisu za socialismu, exkurze a výlety se udržely i po roce 1989.¹²

Pokud se vycházka či exkurze nemá stát jen nepřipraveným výjezdem, mířícím spíše než za vzděláním za volnou zábavou bez konkrétních cílů, vyžaduje pečlivou přípravu všech zúčastněných.¹³ Nároky jsou kladeny na učitele a jeho přípravu, žáky a jejich přípravu, vlastní provedení vycházky i využití vycházky.¹⁴

Znalosti a dojmy, které žáci získají v rámci vycházek a exkurzí, zůstávají většinou trvale v jejich paměti. Proto je třeba volit takové trasy a cíle, které budou pro žáky zajímavé, podnětné a umožní jim získat silné citové zážitky. K rozhodujícím činitelům pro výběr trasy vycházky nebo cíle exkurze patří obsah učiva, místo, kde učitel vyučuje, zajímavosti a možnosti v regionu.¹⁵

Učitelova role je pro úspěšnou realizaci exkurze klíčová.¹⁶ Učitel by měl v rámci přípravy shromáždit dostupnou literaturu, prostudovat mapu či plán a také se prakticky přesvědčit o reálnosti navržených vycházek, zejména vzhledem k možnostem a schopnostem žáků a také k jejich počtu.¹⁷ Velice důležitá je vhodná motivace, jejímž cílem je vzbudit v žácích a studentech zvědavost, snahu a chuť poznat něco nového. Měli by znát cíl vycházky, aby věděli, na co zaměřit své pozorování, jaké činnosti budou v rámci vycházky vykonávat apod.

Ve vycházkách, exkurzích a dalších mimoškolních formách výuky se uplatňuje vícero vyučovacích metod, z nichž mají velký význam především rozhovor, vysvětlování, demonstrace, pozorování, samostatná práce jednotlivců nebo skupin, práce s plánem a mapou. V posledních letech se stále významněji uplatňuje projektová metoda.¹⁸

¹¹ Tamtéž, s. 97–100.

¹² POLÁKOVÁ, M.: *Tvořivá škola – dílna lidskosti. Výuka dějepisu na Gymnáziu Uherské Hradiště*. In: Šustová, M. (ed.): *Dějiny ve škole a škola v dějinách*. Praha 2010, s. 197–205.

¹³ Přípravě budoucího učitele na kvalitní zvládnutí dějepisných (vlastivědných) vycházek a exkurzí je věnována náležitá pozornost již v průběhu jeho studia na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity. Blíže MIHOLA, J.: *Dějepisné exkurze a jejich místo v odborné a metodické přípravě budoucích učitelů*. In: *Oborové didaktiky v pregraduálním studiu*. Pedagogická fakulta MU 14.–15. 9. 2004, CD-ROM; dále MIHOLA, J.: *Odborná exkurze – důležitá součást přípravy na učitelské povolání*. Univerzitní noviny, 2001, 8. č. 9, s. 19–20. Na téma dějepisné či vlastivědné vycházky a exkurze vznikla pod vedením autora článku po roce 2000 řada diplomových prací.

¹⁴ Nezbytnou pomůckou pro vedoucí historických exkurzí jsou dnes už klasické práce Jaroslava Herouta: *Poznáváme a chráníme poklady minulosti* (Šumperk 1966); *Naše stavební památky* (Praha 1975); *Slabikář návštěvníků památek* (Praha 1980); *Jak poznávat kulturní památky* (Praha 1996); *Století kolem nás* (nejnověji Praha 2003).

¹⁵ FAKTOROVÁ, L.: *Kulturní dějiny ve vyučování dějepisu*. Praha 1981.

¹⁶ Srovnej např. VELIKANIČ, J.: *Organizační formy vyučování na školách I. a II. cyklu*. Bratislava 1967, s. 279–281.

¹⁷ KUČA, K. a kol.: *Průvodce po památkách ve správě Národního památkového ústavu*. Praha 2018.

¹⁸ KRATOCHVÍLOVÁ, J.: *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno 2006; VALENTA, J. a kol.: *Projektová metoda ve škole a za školou*. Praha 1993.

Ve vycházkách a exkurzích nesmí být opomíjena výchova ke kulturně historickému dědictví.¹⁹ Průřezové téma si klade za cíl umožnit žákům vytvoření si kladného vztahu ke kulturně historickému dědictví, splňuje všechna kritéria tak, jak jsou předjímana v záměru školské reformy. Propojuje množství vědních oborů – archeologii, historii a pomocné vědy historické, dějiny umění, etnologii, estetiku, humanitní environmentalistiku, jazykovědu, literární vědu, hudební vědu a další, což nabízí četné možnosti netradičních forem realizace. Důraz je kladen přednostně na kulturně historické dědictví na lokální a regionální úrovni.²⁰ Zvláštní prostor je věnován problematice kulturního dědictví tradiční vesnice. Jsou zde přiblížena základní teoreticko-metodologická východiska pro studium a dokumentaci tradiční lidové kultury, definovány základní pojmy, orientaci v komplexu tradiční lidové kultury umožňuje systematizace a kategorizace jejích jednotlivých složek.²¹

K nejtradičnějším cílům exkurzí patří hlavní město Praha. Dříve byla těmto exkurzím věnována náležitá pozornost. Pražská informační služba připravovala různé materiály, texty a mapy, které usnadňovaly učitelům práci, navíc byly k dispozici zdarma.²² Od roku 2003 byl do katalogu předmětů zařazen předmět Exkurze Praha a okolí. Nejčastěji je spojována s návštěvou dalšího rezidenčního sídla – Drážďan.²³ Exkurzi do hlavního města lze pojmut také tematicky.²⁴ Stejně jako regionální exkurze, tak i exkurze do Prahy jsou otevřené nejen studentům katedry historie, ale i dalším zájemcům. Návštěva hlavního města byla a je tradiční součástí učebního plánu na základních i středních školách. Jejich náročné přípravě však dlouhá léta téměř nebyla věnována pozornost a starší práce na toto téma jsou prakticky nepoužitelné.²⁵

Exkurze realizované katedrou historie jsou velmi pozitivně hodnoceny samotnými studenty, posléze učiteli dějepisu. Přínos praktického poznávání vyzdvihl i vrchní školní inspektor.²⁶ Pro získání zápočtu mají studenti povinnost vypracovat itinerář exkurze použitelný pro jejich

¹⁹ PARKAN, F. a kol.: *Výchova ke vztahu ke kulturně historickému dědictví*. Metodická příručka. Praha 2008.

²⁰ FOLTÝN, D. a kol.: *Prameny paměti. Sedm kapitol o kulturně historickém dědictví pro potřeby výchovné praxe*. Praha 2008.

²¹ PARKAN, F. a kol.: c. d., s. 53–59.

²² *Město ve kterém žijeme. Program vycházek vlastivědného střediska Pražské informační služby pro školy, učiliště, družiny a kluby mládeže*. Praha, nedatováno.

²³ RICHTER, S.: *Drážďany. Míšeň*. Praha 1970; SCHAD, M. (Hg.): *Macht und Mythos. Die Grossen Dynastien. Die Wettiner*. Augsburg 2000.

²⁴ ROYT, J.: *Praha Karla IV*. Praha 2015.

²⁵ ŠÍPEK, Z.: *Pojedete na dějepisnou exkurzi do Prahy?* Společenské vědy ve škole 1971–72, 10, s. 282–284.

²⁶ V dopise ze dne 19. 3. 2015, čj.: ČŠIG-933/15-GI sděluje ústřední školní inspektor Mgr. Tomáš Zatloukal místopředsedovi Výboru pro vědu, vzdělávání, kulturu, mládež a tělovýchovu Jiřímu Miholovi: „Pokud jde o návštěvy muzeí, galerií, památníků, technických památek apod. a jejich zařazování do vzdělávání, jde jednoznačně o žádoucí a efektivní způsob prohlubování znalostí žáků, protože muzea, galerie či památníky jsou pro žáky tou nejlepší učebnou. Při exkurzích si navíc mohou žáci prakticky ověřovat teoretické znalosti získané ve škole. V základních školách jsou v průběhu roku využívány exkurze a pobyty v přírodě v největší míře ve vzdělávacích oblastech Člověk a jeho svět, Člověk a zdraví, Člověk a příroda a Člověk a společnost, naopak nejméně v předmětech ICT a matematika. Na gymnáziích jsou exkurze častěji využívány u výuky českého jazyka, cizích jazyků a výuky přírodovědných a společenských věd. Zejména exkurze ve studovaném oboru pak vhodně rozvíjejí odborné a klíčové kompetence žáků, seznamují žáky se zaměstnavatelským prostředím a také s novými poznatky a trendy v oboru. Ve středním odborném vzdělávání sledujeme také využívání exkurzí a stáží u zaměstnavatelů, které mají velký význam pro žáky v propojení školního a reálného pracovního prostředí. Z podnětu České školní inspekce zařadilo MŠMT do souboru pedagogicko-organizačních informací pro mateřské školy, základní školy, střední školy, konzervatoře, vyšší odborné školy, základní umělecké školy, jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky a školská zařízení na školní rok 2014/2015 téma – Význam muzeí, galerií a památníků pro školy a pro celoživotní vzdělávání.“

školskou praxí. Někteří tématu komplexních nebo tematických exkurzí věnovali svoji diplomovou práci.²⁷ O exkurzích realizovaných katedrou historie v letech 2000–2009 bylo pojednáno v předchozích číslech tohoto časopisu.²⁸

Komplexní exkurze Praha s výjezdem do Drážďan²⁹

Termín: 28.–30. 10. 2009

Vedení: Mgr. Jiří Mihola, Ph.D.

Program:

1. den: Želiv (prohlídka premonstrátského kláštera) – Český Šternberk (prohlídka zámku) – Komorní Hrádek (prohlídka běžně nepřístupného zámku)
2. den: výjezd do Drážďan – společná prohlídka historického centra, osobní volno k návštěvě vybraných doporučených interiérů – Galerie Zwinger, Frauenkirche, Muzeum města Drážďan, Grünesgewölbe aj.
3. den: Praha – společná prohlídka Hradčan a okolních památek, Malá Strana, individuální program s doporučením návštěvy výstav, které aktuálně v Praze probíhaly.

Komplexní regionální exkurze Česká republika: Západní Čechy – Plzeňsko, Karlovarsko, Chebsko

Termín: 4.–7. května 2010

Vedení: Mgr. Jiří Mihola, Ph.D.

Program:

1. den: Pelhřimov – Kámen (zastávka u hradu) – Tábor (MPR, prohlídka města) – Milevsko (NKP, premonstrátský klášter, zastávka) – Sepekov (barokní poutní místo, prohlídka) – Březnice (NKP, renesanční zámek, prohlídka) – Rožmitál pod Třemšínem (zastávka u kostela a hřbitova s hrobem J. J. Ryby) – ubytování u přehrady Hracholusky
2. den: Jáchymov (muzeum, prohlídka) – Chlum u sv. Máří (poutní místo) – Locket (procházka městem a podhradím) – Bečov nad Teplou (NKP, zámek, relikviář sv. Maura, prohlídka) – Teplá (NKP, premonstrátský klášter, prohlídka)
3. den: Kynžvart (NKP, prohlídka klasicistního zámku) – Cheb (prohlídka města, čas na individuální návštěvu hradu a muzea) – výjezd do Waldsassenu (SRN, cisterciácký

²⁷ Např. ROZBOŘIL, J.: *Historická exkurze po slavkovském bojišti* (Diplomová práce). Brno, PdF MU, 2007.

²⁸ MIHOLA, J.: *Odborné (tuzemské) dějepisné exkurze katedry historie Pedagogické fakulty MU v Brně 2000–2004*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd, 2004, 20, s. 189–192; týž: *Odborné exkurze katedry historie Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity realizované v letech 2005–2008*. Sborník prací Pedagogické fakulty Masarykovy univerzity, řada společenských věd, 2009, 23, s. 164–169 (je zde uvedena i regionální exkurze Po stopách Albrechta z Valdštejna z května 2009, proto ji zde již neuvádím.)

²⁹ ČORNEJ, P. – VŠETEČKA, J.: *Praha. Sídelní město a metropole*. Praha 1992; HEROUT, J.: *Prahou deseti staletí*. Praha 1972; HOJDA, Z. – POKORNÝ, J.: *Pomníky a zapomnínky*. Praha 1996; BEČKOVÁ, K.: *Průvodce po Langweilově modelu Prahy*. Praha 1986; CHOTĚBOR, P.: *Pražský hrad. Románský. Gotický. Renesáncie. Barokní. Novodobý. 19. a 20. století*. Praha 2001; ŠVÁBOVÁ, J. – RYGL, T.: *Praha. Podrobný obrazový průvodce*. Praha 2005.

klášter) – Tachov (Světce – jízďárna, NKP) – Přimda (NKP, výstup na zříceninu nejstaršího kamenného hradu v Čechách)

4. den: Plzeň (historické centrum, návštěva Velké synagogy, Pivovarské muzeum), zámek Kozel (NKP, prohlídka) – Dobřív (NKP, hamr) – návrat do Brna po dálnici přes Prahu

Komplexní exkurze: Praha a okolí 2010

Termín: 3.–5. listopadu 2010

Vedení: Mgr. Jiří Mihola, Ph.D.

Program:

1. den: Žďár nad Sázavou (Zelená hora, prohlídka hřbitovního kostela sv. Jana Nepomuckého, UNESCO) – Ležáky (pietní území, muzeum, NKP) – Kočí u Chrudimi (dřevěný gotický kostel, NKP) – Pardubice (prohlídka města, zámek NKP) – Hradec Králové – Hrádek u Nechanic (prohlídka zámku) – Praha
2. den: Bílá Hora (letohrádek Hvězda), Břevnov (nejstarší mužský klášter) – procházka Prahou (Loreta, Strahov, Hradčany, Malá Strana, Kampa, Karlův most, Staré Město, Nové Město, Obecní dům) – Muzeum hl. města Prahy (Langweilův model)
3. den: Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR (prohlídka)³⁰ – Vyšehrad (procházka) – Konopiště (prohlídka zámku, NKP) – Jemniště (prohlídka barokního zámku)

Komplexní regionální exkurze Česká republika: Máchův kraj – Českolipsko, Litoměřicko s výjezdem do Drážďan a na Moritzburg

Termín: 3.–6. května 2011

Vedení: Mgr. Jiří Mihola, Ph.D.

Program:

1. den: Kutná Hora (památky UNESCO, procházka městem) – Sedlec (kostnice, nejstarší cisterciácký klášter v Čechách) – Libice n. C. (NKP) – Nymburk (městské hradby) – Bezděz (NKP, prohlídka královského hradu) – Máchovo jezero
2. den: Zákupy (NKP, zámek) – Sloup (zřícenina skalního hradu, prohlídka) – Česká Lípa – Nový Bor – Kamenický Šenov – Panská skála (přírodní div – tzv. čedičové varhany) – Benešov nad Ploučnicí (Horní a Dolní zámek – příklad tzv. saské renesance) – Dolní Police (mariánské poutní místo) – Kravaře – rychta (ukázka lidového bydlení) – Jestřebí (zřícenina hradu).
3. den: SRN – Drážďany (procházka městem, individuální návštěva muzeí a galerií) – Moritzburg (lovecký zámek – prohlídka)
4. den: Ploskovice (NKP, prohlídka zámku) – Litoměřice (MPR, renesanční katedrála sv. Štěpána) – Doksany (NKP, klášter s kryptou) – Libochovice (NKP, prohlídka zámku)

³⁰ *Parlament České republiky. Poslanecká sněmovna.* Kancelář Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 2008; *Paláce Poslanecké sněmovny.* Kancelář Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 2017.

Komplexní exkurze: Praha a okolí 2011

Termín: 1.–4. listopadu 2011

Vedení: Mgr. Jiří Mihola, Ph.D.

Program:

1. den: Vyšehrad (NKP, procházka, kostel sv. Petra a Pavla, rotunda sv. Martina, Slavín) – klášter Emauzy (Na Slovanech) – Pivovar u Fleků (prohlídka) – Strahovský klášter
2. den: Svatý Jan pod Skálou (poutní místo) – hrad Karlštejn (prohlídka) – Příbram (poutní místo Svatá hora) – památník Vojna u Příbrami (návštěva) – Mnišek pod Brdy (prohlídka zámku)
3. den: Lidice – Třebíz (prohlídka Skanzeny) – Slaný (královské město) – Nelahozeves (prohlídka renesančního zámku s unikátními sbírkami, rodiště A. Dvořáka)
4. den: Bílá Hora – Břevnovský klášter (prohlídka) – Sv. Mikuláš a Malá Strana – Valdštejnský palác (prohlídka) – procházka centrem Prahy po vybraných památkách

Komplexní regionální exkurze Česká republika: Jižní a jihozápadní Čechy, Pošumaví

Termín: 1.–4. května 2012

Vedení: Mgr. Jiří Mihola, Ph.D.

Program:

1. den: Jindřichův Hradec – Třeboň (MPR, procházka městem) – Hluboká (NKP, prohlídka zámku) – zámek Ohrada (zastávka) – Holašovice (UNESCO, procházka) – Kratochvíle (NKP, prohlídka renesančního zámku) – Husinec (zastávka)
2. den: Kašperk (prohlídka hradu) – Strakonice (hrad – NKP, zastávka) – Lnáře (zámek – prohlídka) – Nepomuk (poutní místo, zastávka) – kolem zříceniny hradu Rábí (zastávka)
3. den: Velhartice (NKP, prohlídka hradu) – Klatovy (možnost návštěvy barokní lékárny nebo mumii – individuálně) – Švihov (NKP, vodní hrad) – Přeštice (NKP, barokní poutní chrám – K. I. Dientzenhofer)
4. den: Blatná (NKP, prohlídka zámku) – Písek (nejstarší kamenný most) – Zvíkov (NKP, prohlídka hradu)

Komplexní exkurze: Praha a okolí 2012

Termín: 30. října–2. listopadu. 2012

Vedení: Mgr. Jiří Mihola, Ph.D.

Program:

1. den: Žleby (prohlídka zámku) – Jakub u Kutné Hory (románský kostel, zastávka) – Kutná Hora (procházka městem) – Kolín (zastávka) – Lipany (zastávka u památníku bitvy)
2. den: Brandýs nad Labem-Stará Boleslav (poutní místo, zastávka) – Mělník (zastávka nad soutokem Labe a Vltavy) – Kokořín (prohlídka hradu) – Říp (výstup na památnou horu) – Veltrusy (zastávka u zámku)
3. den: Malá Strana – Hradčany (procházka, návštěva vybraných památek) – Břevnov (prohlídka nestaršího mužského kláštera) – Bílá Hora – výjezd na Lidice, procházka areálem
4. den: Staré Město (procházka městem) – Stavovské divadlo (prohlídka) – Obecní dům (prohlídka)

Komplexní-regionální exkurze Česká republika: Severní Moravou a Slezskem s výjezdem do Krakova

Termín: 30. dubna–3. května 2013

Vedení: Mgr. Jiří Mihola, Ph.D.

Program:

1. den: Dub (poutní místo, prohlídka) – Tovačov (zámek, nejstarší renesanční portál) – Přerov (zámek – návštěva Muzea J. A. Komenského) – Lipník n. B. – hrad Helfštýn (největší hrad Moravy, prohlídka) – Hodslavice (návštěva rodného domku F. Palackého) – Štamberk (MPR, věž Trúba, prohlídka) – Kopřivnice – Příbor (rodný dům S. Freuda, zastávka)
2. den: Ostrava (důl Michal, prohlídka) – Hrabyně (poutní místo, památník Ostravské operace) – Opava (konkatedrála aj.) – Hradec nad Moravicí (prohlídka zámku) – Fulnek (památník J. A. Komenského) – Kunín – Frýdek-Místek (zastávka)
3. den: Celodenní výlet do Krakova – prohlídka nejvýznamnějších památek města, volno pro individuální návštěvu památek a muzeí, cestou zpět Kalwaria Zabrzedowska (poutní místo, prohlídka)
4. den: Darkovice (pohraniční opevnění Hlučínsko) – Bruntál (zámek řádu Německých rytířů, prohlídka) – Velké Losiny (renesanční zámek, prohlídka)

Komplexní exkurze Praha a okolí 2013

Termín: 13.–15. listopadu 2013

Vedení: Mgr. Jiří Mihola, Ph.D.

Program:

1. den: Český Šternberk (prohlídka hradu) – Sázavský klášter (prohlídka bývalého kláštera)
2. den: Prohlídka centra Prahy (nejdůležitější památky) – Pražský hrad (podrobná prohlídka – Starý palác, katedrála, hrobka českých králů, Vladislavský sál aj.)
3. den: Poslanecká sněmovna (prohlídka interiérů i exteriérů) – Valdštejnský palác (Senát, prohlídka) – letohrádek Hvězda – klášter Břevnov – Strahov (prohlídka).

Tematická regionální exkurze Česká republika: „Za Petrem Vokem.“ Třeboňsko, Tábořsko a Jindřichohradecko

Termín: 21.–23. května 2014

Vedení: Mgr. Jiří Mihola, Ph.D.

Program:

1. den: Dačice (prohlídka klasicistního zámku) – Kostelní Vydří (poutní místo) – Slavonice (procházka městem) – Landštejn (prohlídka hradu) – Klášter u Nové Bystřice (zastávka u bývalého paulánského kláštera)
2. den: Třeboň (prohlídka města, návštěva zámku) – Bechyně (zámek, františkánský klášter) – Stádlecký most
3. den: Červená Lhota (prohlídka zámku) – Jindřichův Hradec (prohlídka města a zámku) – Žirovnice (prohlídka zámku)

Komplexní exkurze Praha a okolí 2014

Termín: 26.–28. listopadu 2014

Vedení: Mgr. Jiří Mihola, Ph.D.

Program:

1. den: Praha (prohlídka historického centra a výklad u vybraných památek) – Karlštejn, Svatý Jan pod Skalou, Tetín
2. den: Drážďany (prohlídka památek, Zwinger, katedrála Frauenkirche a individuální prohlídky muzeí a galerií)
3. den: Poslanecká sněmovna a Senát (interiéry), Malá Strana a individuálně muzea a galerie

Komplexní regionální exkurze Česká republika: Královéhradecko

Termín: 5.–7. května 2015

Vedení: Mgr. Jiří Mihola, Ph.D.

Program:

1. den: Potštejn (zřícenina hradu) – Helvíkovice u Žamberka (rodný dům Prokopa Diviše) – Neratov (poutní kostel, který přežil řízenou likvidaci) – Rychnov nad Kněžnou (procházka) – Doudleby nad Orlicí (zámek) – Hradec Králové (prohlídka)
2. den: Třebechovice – Opočno (zámek) – Dobruška – Slavoňov (dřevěný kostel) – Nové Město nad Metují (individuálně procházka městem) – Náchod (zámek) – Babiččino údolí (procházka)
3. den: Smiřice (prohlídka barokní kaple) – Josefov (procházka pevností) – Kuks (hospital – Betlém – Braunova díla v přírodě) – Sadová (památník bitvy) – kolem Kunětické hory (zámek)

Komplexní exkurze: Vídeň 2015³¹

Termín: 21. prosince 2015

Vedení: Mgr. Jiří Mihola, Ph.D.

Program:

1. den: Společná procházka historickým centrem s výkladem – Schönbrunn, Stephansdom, Hofburg, Albertina, Habsburská hrobka, Ringstrasse, Belvedere, Hundertwasserhaus a individuální prohlídka památek, muzeí a galerií

³¹ LAUDOVÁ, V.: *Vídeň*. Praha 1972. Tento průvodce patří i přes svoji letitost k nejlepším a nejprůhlednějším informačním zdrojům.

Tematická regionální exkurze Česká republika: „Po stopách Karla IV.“ Střední a západní Čechy³²

Termín: 17.–20. května 2016

Vedení: Mgr. Jiří Mihola, Ph.D.

Program:

1. den: Karlštejn (prohlídka hradu, kaple sv. Kříže) – Svatý Jan pod Skalou (poutní místo, výstup na skálu) – Žebrák, Točnick (unikátní dvouhradí spjaté s Lucemburky, prohlídka) – Radyně (zřícenina hradu) – Starý Plzenec (románská rotunda)
2. den: Bečov nad Teplou (hrad, zámek, relikviář sv. Maura, prohlídka) – Karlovy Vary (zastávka ve městě, kolonáda) – Locket (zastávka ve městě) – Teplá (klášter premonstrátů s druhou největší knihovnou v ČR, prohlídka)
3. den: Kladruhy (bývalý klášter benediktinů, barokní gotika, prohlídka) – Světce (unikátní jízdná, prohlídka) – Přimda (nejstarší kamenný hrad – zřícenina, prohlídka) – Horšovský Týn (zámek, prohlídka)
4. den: Manětín (zámek, prohlídka) – Mariánská Týnice (barokní kostel, prohlídka) – Krákovec (zřícenina hradu, prohlídka) – Křivoklát (hrad)

Komplexní exkurze: Praha a okolí 2016

Termín: 22.–24. listopadu 2016

Vedení: Mgr. Jiří Mihola, Ph.D.

Program:

1. den: Český Šternberk (prohlídka hradu) – Stará Boleslav (poutní místo, historické místní památky)
2. den: Praha (prohlídka historického centra a výklad u vybraných památek: Loreta – Hradčany – Malá Strana – Kampa – Karlův most – Staré Město – Nové Město – Obecní dům) – Vyšehrad – Bílá hora
3. den: Poslanecká sněmovna a Senát (interiéry s výkladem), Strahovská knihovna a klášter (prohlídka)

Tematická regionální exkurze Česká republika: Severní Čechy – „Po stopách Albrechta z Valdštejna“³³

Termín: 2.–5. května 2017

Vedení: Mgr. Jiří Mihola, Ph.D.

³² MARTÍNEK, J.: *Karel IV. Památná místa tehdy a dnes*. Brno 2016; FAJT, J.: *Karel IV. Císař z Boží milosti. Kultura a umění za vlády posledních Lucemburků 1347–1437. Katalog výstavy*. Praha 2006.

³³ GOTTLIEB, J.: *Po stopách Albrechta z Valdštejna*. Sdružení Český ráj. Nedatováno; FRANCEK, J.: *Navzdory závislosti. Životní příběh Albrechta z Valdštejna*. Praha 2007; *Albrecht z Valdštejna a jeho doba*. Výstavní katalog. Praha 2007.

Program:

1. den: Mladá Boleslav – Valečov (zřícenina hradu, prohlídka) – hrad Kost (zastávka) – Humprecht (prohlídka loveckého zámku) – Sychrov (prohlídka zámku)
2. den: Grabštejn (prohlídka hradu) – Frýdlant (prohlídka zámku) – Hejnice (poutní místo, prohlídka) – Liberec (centrum, radnice)
3. den: Jablonné v Podještědí (sv. Zdislava) – Lemberk (návštěva hradu) – Bezděz (prohlídka hradu) – Mnichovo Hradiště (zámek, klášter, hrob Albrechta z Valdštejna, prohlídka)
4. den: Valdštejn (zřícenina hradu, prohlídka) – Trosky (zastávka) – Jičín (prohlídka města a Libosad)

Komplexní exkurze: Vídeň 2017

Termín: 14. prosince 2017

Vedení: Mgr. Jiří Mihola, Ph.D.

Program:

1. den: Společná prohlídka historického centra a jeho památek (Schönbrunn, Stephansdom, Hofburg, Albertina, Habsburská císařská hrobka, Ringstrasse, Belvedere, Hundertwasserhaus), individuální program (muzea a galerie – Kunsthistorisches Museum, kostely)

Tematická regionální exkurze Česká republika: Jižní Čechy – „Po stopách Rožmberků, Eggenbergů, Schwarzenbergů“³⁴

Termín: 8.–11. května 2018

Vedení: Mgr. Jiří Mihola, Ph.D.

Program:

1. den: Jaroměřice nad Rokytnou, moravská Versailles (prohlídka zahrady, zámeckého kostela sv. Markéty) – Dačice (prohlídka klasicistního zámku) – Kostelní Vydří (poutní místo) – Slavonice (procházka městem) – Landštejn (prohlídka zříceniny hradu) – zastávka v obci Klášter (kostel Nejsvětější Trojice)
2. den: Hluboká nad Vltavou (prohlídka zámku) – zastávka u loveckého zámku Ohrada – České Budějovice (procházka městem) – zámek Kratochvíle (prohlídka) – Trocnov (rodiště Jana Žižky, návštěva muzea)
3. den: Nové Hrady (zastávka) – Žumberk (tvrz a opevněná vesnice – zastávka) – Český Krumlov (památko UNESCO, procházka městem, návštěva zámku) – zastávka na poutním místě Kájov – Zlatá Koruna (cisterciácký klášter, prohlídka) – poutní kostel v Chlumu u Třeboně
4. den: Třeboň (prohlídka města, návštěva zámku) – Jindřichův Hradec (procházka městem) – Červená Lhota (prohlídka zámku)

³⁴ HAJNÁ, M.: *Rožmberkové. Cestovní průvodce*. České Budějovice 2011; GAŽI, M. (ed.): *Rožmberkové. Stručný průvodce výstavou*. České Budějovice 2011; BEZECNÝ, Z. – GAŽI, M. – PUTNA, M. C. – BADALOVÁ, M.: *Schwarzenbergové v české a středoevropské kulturní historii*. České Budějovice 2008.

Komplexní exkurze: Praha a okolí 2018

Termín: 27.–29. listopadu 2018

Vedení: Mgr. Jiří Mihola, Ph.D.

Program:

1. den: Prohlídka Prahy zaměřena na 100 let republiky a formování moderního českého národa – Poslanecká sněmovna (prohlídka) – Senát (prohlídka) – Pražský hrad – Vyšehrad – Bílá hora
2. den: Drážďany (procházka historickým centrem a výklad u nejdůležitějších památek) – individuální prohlídka (Galerie Zwinger, klenoty v tzv. Grünes Gewölbe na zámku, muzeum města Drážďan, Frauenkirche, Dóm) – lovecký zámek Moritzburg (z pohádky Tři oříšky pro popelku)
3. den: Strahovská knihovna a klášter (prohlídka) – Pražské jezulátko – aula v Karolinu – nejdůležitější památky historického centra s výkladem

Komplexní regionální exkurze Česká republika: Jihozápadní Čechy s výjezdem do Pasova. „Po stopách Mistra Jana Husa a husitů, Pošumavím, do Plzně“ (jubilejní 20. exkurze)³⁵

Termín: 7.–10. května 2019

Vedení: Mgr. Jiří Mihola, Ph.D.

Program:

1. den: Tábor (procházka městem, prohlídka Husitského muzea) – Klokoty u Tábora (prohlídka poutního areálu) – Milevsko (klášter – zastávka) – Zvíkov (prohlídka hradu) – Písek (nejstarší kamenný most) – Štěkeň (zámek řádu anglických panen)
2. den: Sudoměř (památník bitvy) – Blatná (prohlídka zámku) – Strakonice (zastávka) – Rabí (největší hrad – zřícenina) – Velhartice (hrad)
3. den: výjezd do Pasova (prohlídka města – dóm sv. Štěpána, poutní kostel Panny Marie Pomocné atd.) – Husinec (rodný dům Mistra Jana Husa) – zřícenina hradu Helfenburk
4. den: hrad Švihov (prohlídka) – Plzeň (synagoga, Pivovarské muzeum)

Komplexní exkurze: Praha a Drážďany 2019

Termín: 20.–22. listopadu 2019

Vedení: Mgr. Jiří Mihola, Ph.D.

Program:

1. den: Poslanecká sněmovna (prohlídka) – Senát (prohlídka) – Pražský hrad – Vyšehrad – Bílá hora – Muzeum hlavního města Prahy (Langweillův model Prahy) – Muzeum komunismu – Stavovské divadlo.

³⁵ RÜGERT, W.: *Jan Hus. Auf den Spuren des böhmischen Reformators*. Konstanz 2015; ADÁMEK, J. (ed.): *Jan Hus. Odvaha myšlenky, odvaha víry, odvaha smrti*. Tábor 2015.

2. den: Drážďany (procházka historickým centrem a výklad u nejdůležitějších památek), individuální prohlídka (Galerie Zwinger – Obrazárna starých mistrů, klenoty v tzv. Grünes Gewölbe na zámku, muzeum města Drážďan, Frauenkirche, Dóm) – lovecký zámek Moritzburg (z pohádky Tři oříšky pro popelku)
3. den: Strahovská knihovna a klášter (prohlídka) – Břevnov – Pražské jezulátko – aula v Karolinu – nejdůležitější památky historického centra s výkladem

V roce 2020 se bohužel vzhledem k pandemii COVID 19 nemohly uskutečnit ani regionální exkurze po České republice, ani exkurze do Prahy a do Drážďan.³⁶

Studenti katedry historie pod hradem Kost na odborné regionální exkurzi katedry historie v květnu 2017.

³⁶ Studenti buď realizovali exkurzi do Prahy s navrženým programem (návštěva výstavy *Rembrandt: Portrét člověka; Cesta na horu – 400 let Bílé hory; Králové slunce – egyptologické objevy českých badatelů*, dále návštěva Staroměstského náměstí s obnoveným Mariánským sloupem, Bílé hory s novým památníkem Smíření, nové a jediné sochy Marie Terezie v České republice), nebo připravili itinerář exkurze pouze teoreticky.